

Kopējās lauksaimniecības politikas Stratēģiskā plāna 2023-2027 (KLP SP)
Nepārtrauktās novērtēšanas sistēmas ietvaros veikts pētījums

LAP 2014-2020(2022) ex-post novērtējums

Pētījumu veic AREI Bioekonomikas nodaļas Lauku attīstības novērtēšanas daļas (LAND) vad. pētnieki un pētnieki:
PhD. J.Hāzners, Dr.geogr. P.Lakovskis, Dr.geogr. A.Pužulis, Dr.oec. A.Vēveris, Mg.oec. A.Hauka, Mg.vidz. L.Ieviņa,
projekta vadītāja *Mg.sc.ing. E.Benga*

Piesaitīti eksperti no : LBTU, LU, RTU, Silava

LAP 2014-2020(2022) intervences loģika (1)

Problēmas un vajadzības

- Zema lauksaimniecības un pārtikas pārstrādes konkurētspēja un produktivitāte
- Nepietiekama inovāciju un zināšanu pārnese
- Vides un klimata problēmas (SEG emisijas, augsnes degradācija)
- Nepietiekama infrastruktūra un pakalpojumi laukos
- Iedzīvotāju skaita samazināšanās un sociālā atstumtība

Pasākumi (instrumenti)

M01–M02 – Zināšanas un konsultācijas
 M04 – Ieguldījumi materiālajos aktīvos
 M06 – Uzņēmējdarbības attīstība
 M07 – Infrastruktūra un pakalpojumi
 M08 – Mežsaimniecība
 M09 – Ražotāju grupas
 M10–M13 – Vides un klimata pasākumi
 M16 – Sadarbība un inovācijas
 M17 – Riska pārvaldība
 M19 – LEADER (vietējā attīstība)

Vispārīgais mērķis

Veicināt konkurētspējīgu, ilgtspējīgu un uz tirgu orientētu lauksaimniecību, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu un līdzsvarotu lauku teritoriju attīstību

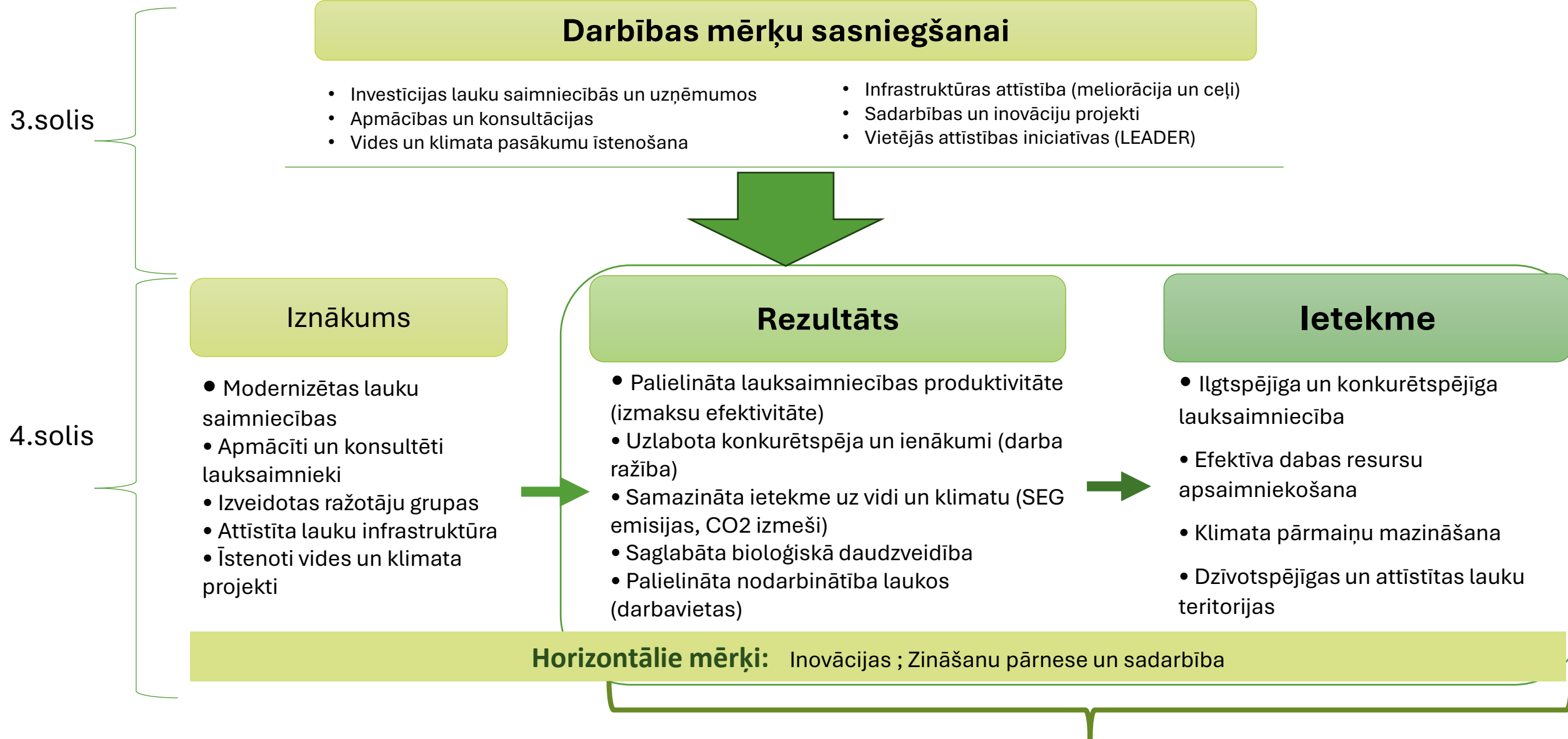
Prioritātes (P1–P6)

- P1 – Zināšanu pārnese un inovācijas**
- P2 – Lauksaimniecības konkurētspēja**
- P3 – Pārtikas ķēdes organizācija un riska pārvaldība**
- P4 – Ekosistēmu saglabāšana**
- P5 – Resursu efektivitāte un klimata pārmaiņas**
- P6 – Sociālā iekļautība un lauku attīstība**

1.solis

2.solis

LAP 2014-2020(2022) intervences loģika (2)

ES prioritātes LAP un publiskā finansējuma īpatsvars%

Konkurētspēja

2.Prioritāte
Konkurētspējas uzlabošana

37%

3.Prioritāte
Pārstrādes attīstība un risku mazināšana

4%

Vide un klimats

4.Prioritāte
Ekosistēmu atjaunošana, uzturēšana, saglabāšana

39%

5.Prioritāte
Klimata pārmaiņas un zemas SEG emisijas

7%

Teritorijas attīstība

6.Prioritāte
Ekonomiskā attīstība, sociālā iekļaušana laukos

14%

1.Prioritāte
Zināšanas, inovācijas, sadarbība

2,5%

LAP 2014–2022 īstenošanu būtiski ietekmēja globālie satricinājumi un sociālekonomiskās izmaiņas.

Teritoriālā reforma:

110 novadi
(2009.)

36 novadi
(2020.)

2020-2022

Covid-19 Pandēmija

Ietekme uz piegādes ķēdēm un darbaspēka pieejamību.

**Zaļā kursa sākums 2020. gadā, t.sk.,
Farm2Fork īstenošana**

Ekonomika

Cenu Svārstības

Straujš izejvielu un energoresursu cenu kāpums.

Sociālā

Darbaspēks

Kvalificēta darbaspēka trūkums lauku reģionos.

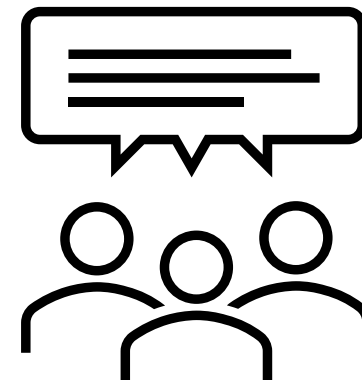
1.Prioritāte

Veicināt zināšanu pārnesi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos

1A Sekmēt inovāciju, sadarbību un zināšanu bāzes attīstību lauku apvidos

1B Stiprināt saikni starp lauksaimniecību, pārtikas ražošanu un mežsaimniecību un pētniecību un inovāciju, tostarp lai uzlabotu vides apsaimniekošanu un vides stāvokļa rādītājus

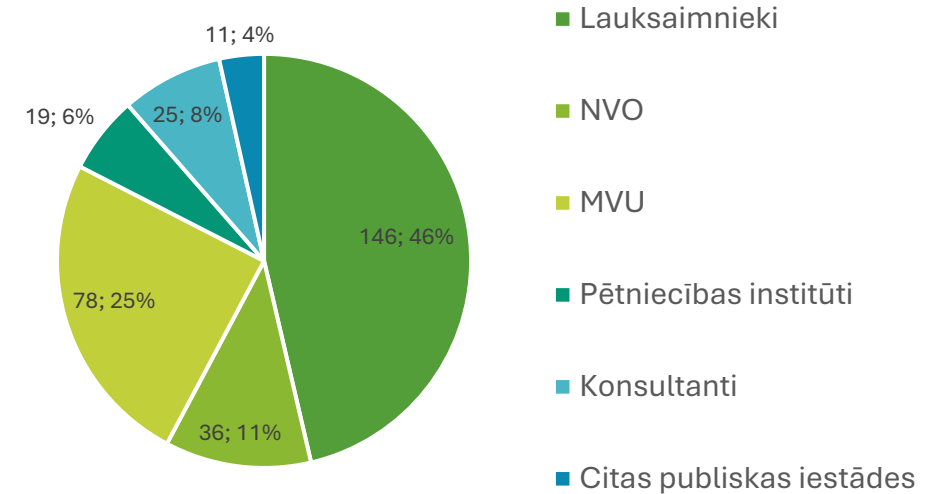
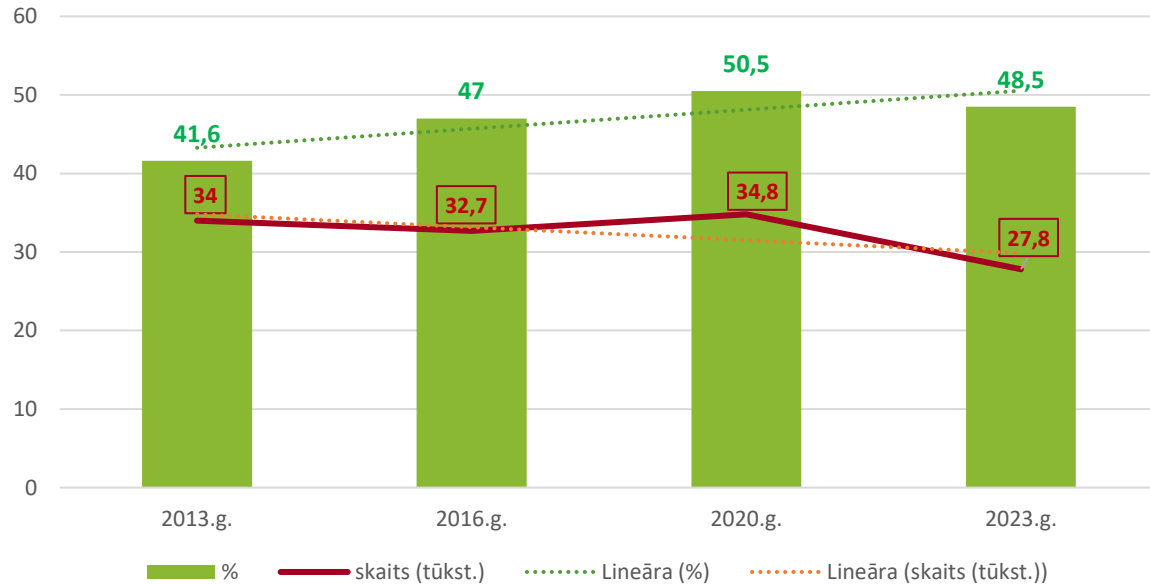
1C Rosināt mūžizglītību un profesionālo apmācību lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē

Vajadzības:

- Sekmēt *inovatīvu produktu izstrādi* lauksaimniecībā, pārtikas ražošanā un mežsaimniecībā (1A;1B)
- *Konsultantu kapacitātes* stiprināšana (1A)
- *Paaugstināt zināšanu līmeni* lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, pārtikas ražošanā nodarbinātajiem un citiem lauku uzņēmējiem (1C)

1. Prioritāte: zināšanu pārnese un inovācijas

Saimniecību vadītāji ar lauksaimniecības izglītību.

Avots: CSP

Apmācību kvalitāte
– **72%** vērtē kā labu
& ļoti labu

Apmācību
pielietošana
praksē – **59%**
izmanto daudz

EIP partneru skaits un veids.

Avots: LAD

EIP grupu inovāciju izplatīšana:

- lauku dienas
- projektu atskaites
- Valsts KLP tīkls
- prese
- internets, sociālie tīkli
- konferences
- zinātniskās publikācijas
- nozaru organizācijas

1. Prioritāte (zināšanas & inovācijas)

Secinājumi un ieteikumi

- **P1 prioritāte kopumā efektīvi risina identificētās vajadzības un sniedz būtisku ieguldījumu zināšanu un inovāciju attīstībā lauku teritorijās.**
- **Pasākumi veicina sadarbību starp saimniecībām, pētniecību un citām nozarēm, stiprinot zināšanu pārnesi.**
- **Praktiskās apmācības un demonstrējumi nodrošina augstāko lietderību, savukārt sadarbības projektiem ir lielākais inovāciju potenciāls.**
- **Datu pieejamība par pasākumu rezultātiem un ietekmi ierobežo iespējas pilnveidot politikas plānošanu.**

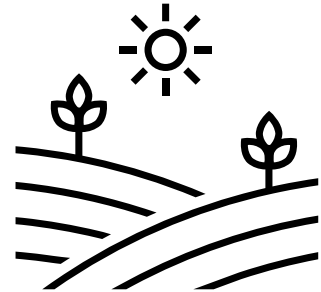
- **Palielināt finansējumu inovācijām un mazināt administratīvos šķēršļus, stiprinot sadarbības grupu darbību un ilgtspēju.**
- **Paplašināt apmācību un konsultāciju aptveri, ciešāk sasaistot tās ar sadarbības projektiem**
- **Stiprināt praktisko zināšanu pārnesi, palielinot demonstrējumu un saimniecību apmeklējumu īpatsvaru.**
- **Uzlabot inovāciju ekosistēmu, nodrošinot vienotu datu bāzi par mācību, konsultāciju un sadarbības projektu rezultātiem un veicinot inovāciju pieprasījumu**

2.Prioritāte

Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu

2A uzlabot visu veidu saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu to dalību tirgū un virzību uz tirgu

2B Atvieglot atbilstīgi kvalificētu lauksaimnieku ienākšanu lauksaimniecības nozarē un jo īpaši paaudžu maiņu

Vajadzības:

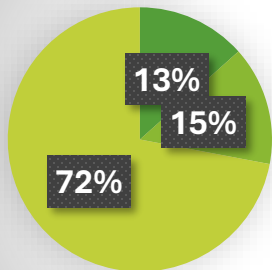
- Veicināt lauku saimn. konkurētspēju, paaugstinot to ražošanas produktivitāti, atbalstot kooperāciju, tirgus pieejamību
- Uzlabot pievadceļu kvalitāti un infrastruktūras pieejamību lauku teritorijā
- Meliorācijas sistēmu pārbūve lauksaimniecības un meža zemēs
- Zināšanu līmeņa paaugstināšana
- Sekmēt inovatīvu produktu izstrādi lauksaimniecībā, pārtikas ražošanā un mežsaimniecībā
- Lauksaimniecības nozares riska negatīvās ietekmes mazināšana
- Nevienlīdzīgu klimatisko un citu specifisko apstākļu izraisīto seku novēršana lauksaimnieciskajā ražošanā
- Paaudžu maiņas nodrošināšana lauksaimniecībā (2B)

2. Prioritāte: Lauksaimniecības konkurētspēja

Saimniecību Modernizācija un Paaudžu Nomainīšana

Ieguldījumi veicinājuši ievērojamu produktivitātes kāpumu un jaunu lauksaimnieku piesaisti nozarei.

Atbalsta saņēmēju ekonomiskā lieluma struktūra (SI)

- līdz 25 tūkst.
- 25 - 100 tūkst.
- vairāk kā 100 tūkst.

 Izlaide uz darba vienību

+ 138 %

+78%

Bez atbalsta (Bāze)

Ar atbalstu

**Atbalstītajās saimniecībās vs bez atbalsta*

+126%

Izlaides pieaugums

Atbalstītajās saimniecībās, kas ir 2x vairāk nekā bez atbalsta.

479

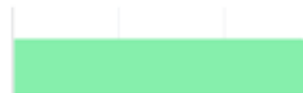
Jaunie lauksaimnieki

Uzsāka uzņēmējdarbību ar programmas atbalstu.

 Jauno lauksaimnieku izglītība

Sākumā (28%)

Beigās (49%)

+42,7 tūkst. €

Neto apgrozījuma kāpums

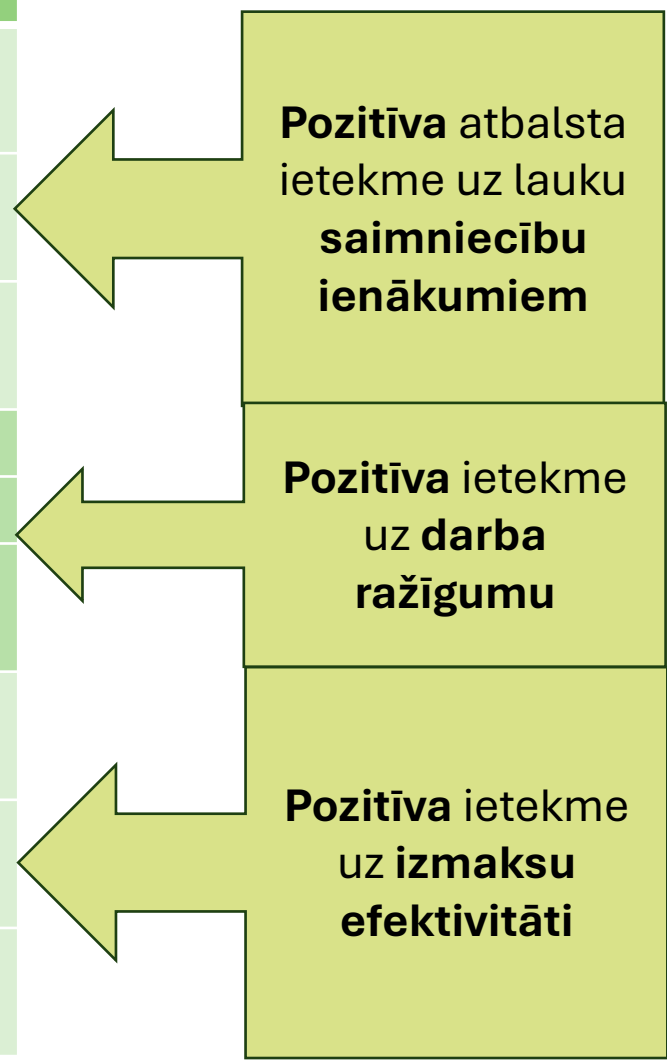
Vidējais pieaugums atbalstītajās saimniecībās.

LAP 2014-2022 ietekme uz lauksaimniecības konkurētspēju

Ietekmes rādītāji (kopējie un papildu)	Rādītāju vērtības (izmaiņas 2021-2023 pret 2014)	Izmaiņas % no sākuma vērtības
Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi (I.01), EUR/GDV	+1 172	+23%
Lauksaimniecības faktoru ienākumi (I.02), EUR/GDV	+6 006	+62%
Lauksaimnieku ģimenes ienākumi uz ģimenes darba vienību, EUR/GDV	+3 454	+12%
Kopējā izlaide uz GDV, EUR	+26 540	+52%
Kopējā izlaide uz LIZ ha, EUR	+144	+11%
Neto pievienotā vērtība uz gada darba vienību, EUR/GDV	+10 578	+82%
Kopējā faktoru produktivitāte lauksaimniecībā (I.03)	+0.012	+1,2%
Izmaksu un izlaides attiecības izmaiņas (% starpība)	-0.05	-4%
Subsīdiu attiecības pret neto ienākumiem izmaiņas (% starpība)	-0.22	-12%

2. Prioritāte (Lauksaimniecības konkurētspēja) secinājumi un ieteikumi

- *Darba ražīgums būtiski pieaudzis*
- *Mērķis uzlabot atbalstīto saimniecību ekonomisko stāvokli ir sasniegts*
- *Palielinājusies saimniecību dalība tirgū,*
- *Lauksaimnieciskā diversifikācija nav būtiski veicināta*
- *Zināšanu līmenis un inovāciju aktivitāte ir pieaugusi,*
- *Atbalsta efektivitāte un lietderība kopumā ir augsta*
- *Atbalsts galvenokārt koncentrējās lielajās saimniecībās,*
- *Atbalsta sadalījumu noteica finansējuma aploksnes, kritēriji un atbalsta intensitāte*

- *Konkurētspējas atbalstu mērķēt saimniecībām ar zemāku ražošanas efektivitāti*
- *Diferencēt atbalsta instrumentus pēc saimniecību lieluma*
- *Modernizācijā prioritāri atbalstīt saimniecības ar SI/apgrozījumu 25–100 tūkst. EUR*
- *Atbalsta kritērijos ņemt vērā sasniegtos rezultātus*
- *Stiprināt diversifikāciju, risku vadību un zināšanu pārnesi*

Veicināt **pārtikas piegādes ķēdes organizāciju**, tostarp lauksaimniecības **produktu pārstrādi** un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un **riska pārvaldību** lauksaimniecībā

3A Uzlabot primāro ražotāju konkurētspēju, tos labāk integrējot lauksaimniecības pārtikas apritē, izmantojot kvalitātes shēmas, piešķirot papildu vērtību lauksaimniecības produktiem, veicinot noietu vietējos tirgos un izmantojot īsas piegādes ķēdes, ražotāju grupas un organizācijas un starpnozaru organizācijas.

3B Lauku saimniecību riska novēršanas un pārvaldības atbalsts

Vajadzības:

- Veicināt lauku saimniecību konkurētspēju, paaugstinot to ražošanas produktivitāti, atbalstot kooperāciju, tirgus pieejamību
- Pārtikas ražošanas uzņēmumu konkurētspējas stiprināšana, palielinot lauksaimniecības produkcijas pievienoto vērtību un tirgus iespējas
- Lauksaimniecības **nozares riska** negatīvās ietekmes mazināšana

PĀRTIKAS ĶĒDES ORGANIZĒŠANA

Pārtikas Pārstrāde un Kooperācija

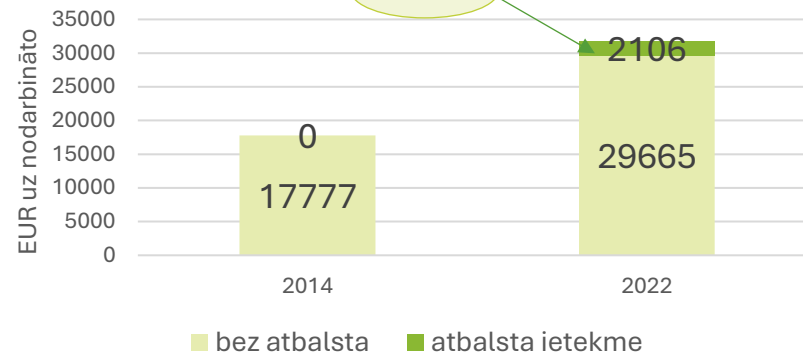
Atbalsts vērtības ķēdes stiprināšanai, produktivitātes celšanai un riska vadība

Tikai **0,04%** (0,055%) no primārajiem ražotājiem saņēmuši atbalstu

no 5.3% līdz **7.3%** pieaudzis kooperatīvu biedru īpatsvars kopējā saimniecību skaitā

Atbalsta bruto ietekme uz pārstrādes uzņēmumu darba ražīgumu valstī

+16% atbalsta saņēmēja darba ražīgums vidēji pieaudzis

i Kaut gan pārstrādes efektivitāte ir augusi, iesaiste riska vadības (apdrošināšanas) sistēmās joprojām ir zema un nesasniedz

3B Lauku saimniecību riska novēršanas un pārvaldības atbalsts

Klimata riski

- Pavasara un rudens salnas, sausums un intensīvas lietūsgāzes

Apdrošināšanā zems iesaistes līmenis (5,6%)

Bioloģiskie riski

- Slimības dzīvniekiem
- Kaitēkļi (Ražas zudumi)

32 apdrošinātāji

Civīlie riski

- Ēku un būvju apdrošināšana
- Tehnikas apdrošināšana

Vidējie atbalsta saņēmēju bruto ienākumu palielinājums par 60,8 tūkst. EUR.

2022. gadā salīdzinājumā ar 2014. gadu

Atbalsta nozīme:

- atbalsts mazina riskus
- palielina nozares noturību

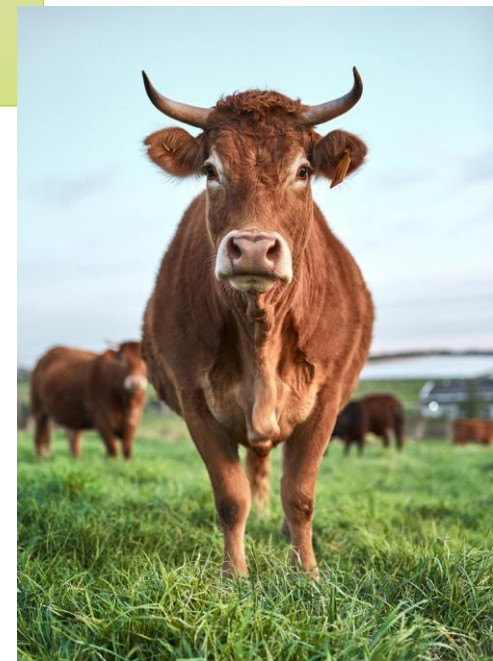

Valsts riski:

- Kvieši
- Piens
- Rapsis

izlaides kopvērtību 34 produktu grupās

Saimniecību diversifikācijas pieaugums +0,37 p.p.

3. Prioritāte (pārstrādes attīstība un risku mazināšana) secinājumi un ieteikumi

- Pārstrādes atbalsts veicināja produktivitāti un nozares izaugsmi.
- Primāro ražotāju atbalsta ietekme galvenokārt izpaudās lielajās saimniecībās, bet kopumā bija ierobežota.
- Bez atbalsta šīs investīcijas pārstrādē nebūtu veiktas, taču būtiski neietekmēja pārstrādes apjomus.
- Apdrošināšanas tirgus saruka augsto prēmiju dēļ, savukārt nelauksaimnieciskā diversifikācija saglabājās zema, lai gan pakāpeniski pieauga.

- KLP atbalstu sniegt tikai ar pārtikas ķēdi saistītām kooperatīvām sabiedrībām un uzņēmumiem.
- Ieviest netiešo zaudējumu kompensēšanu
- Precīzi definēt pamatriskus normatīvajos aktos
- Vienkāršot līgumus un mazināt birokrātiju
- Organizēt izglītojošus seminārus lauksaimniekiem par risku vadību
- Atbalstīt nelauksaimniecisko diversifikāciju projektu atlasē

4. Prioritāte

Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, lauksaimniecībā un mežsaimniecībā

4A Atjaunot, saglabāt un veicināt **bioloģisko daudzveidību**

4B Uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu, tostarp
mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanu

4C Uzlabot augsnes apsaimniekošanu un novērst augsnes
eroziju

- ✓ *Prioritātē definētās vajadzības plašas bez skaidri nolasāmām vides rādītāju mērķa vērtībām*
- ✓ *Pamatā tika turpināti iepriekšējie vides pasākumi ar uzlabojumiem un precizējumiem nosacījumos*
- ✓ *Pasākumi ieviesti visā Latvijas teritorijā*

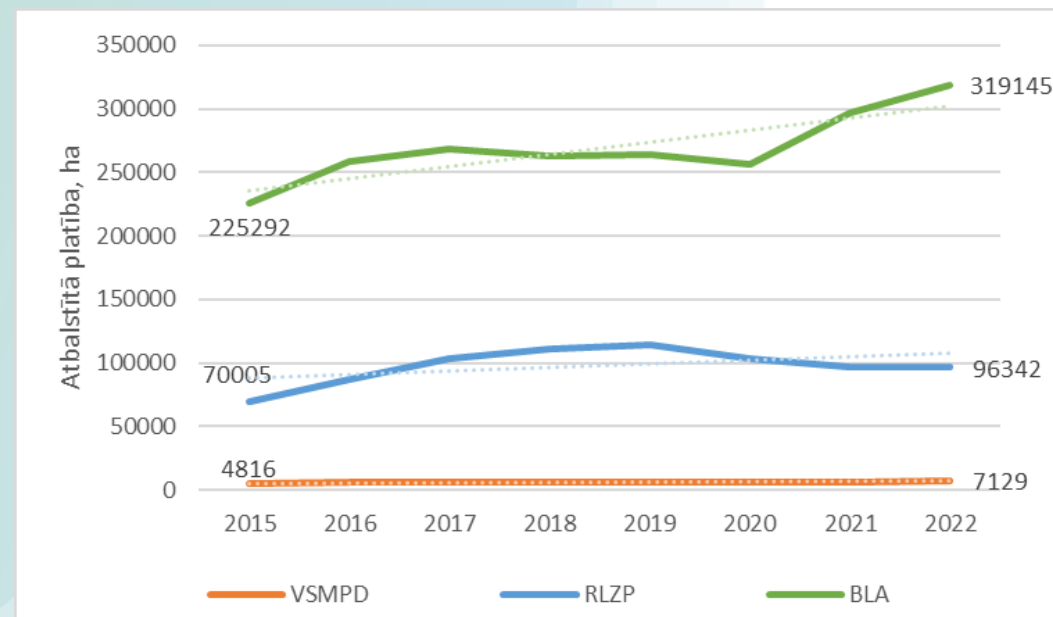

4. Prioritāte: ekosistēmu saglabāšana

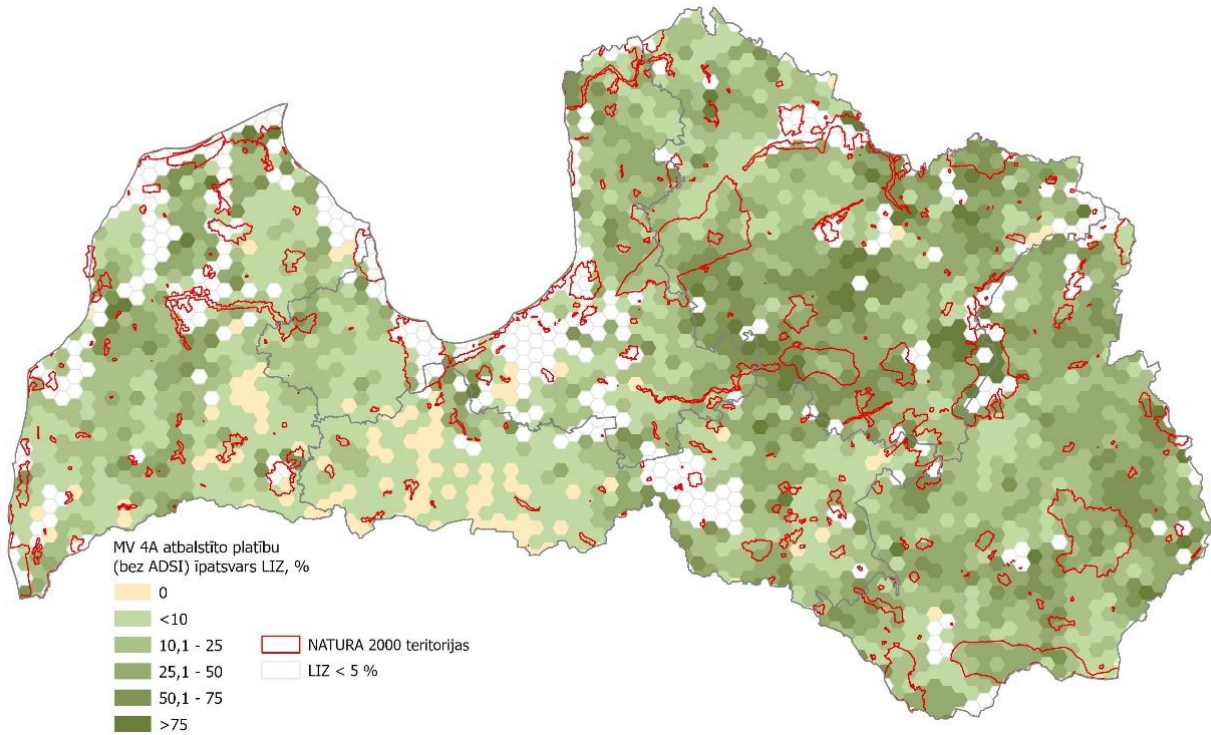
GALVENIE ATBALSTA PASĀKUMI

- M01 «Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi»;
- M02 «Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi»;
- M08 «Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā»;
- M10 «**Agrovide un klimats**»;
- M11 «Bioloģiskā lauksaimniecība»;
- M12 «Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi»;
- M13 «Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (ADSI)».

- ✓ *Definētās rezultāta rādītāju mērķvērtības cieši saistītas ar pasākumu īstenošanas rezultātiem*
- ✓ *Pieejamā finansējuma ierobežojumi neļauj izvirzīt ambiciozus vides mērķus*
- ✓ *ADSI (M13) pasākumam nepietiekams pamatojums un mērķtiecīgums ekosistēmu saglabāšanā*

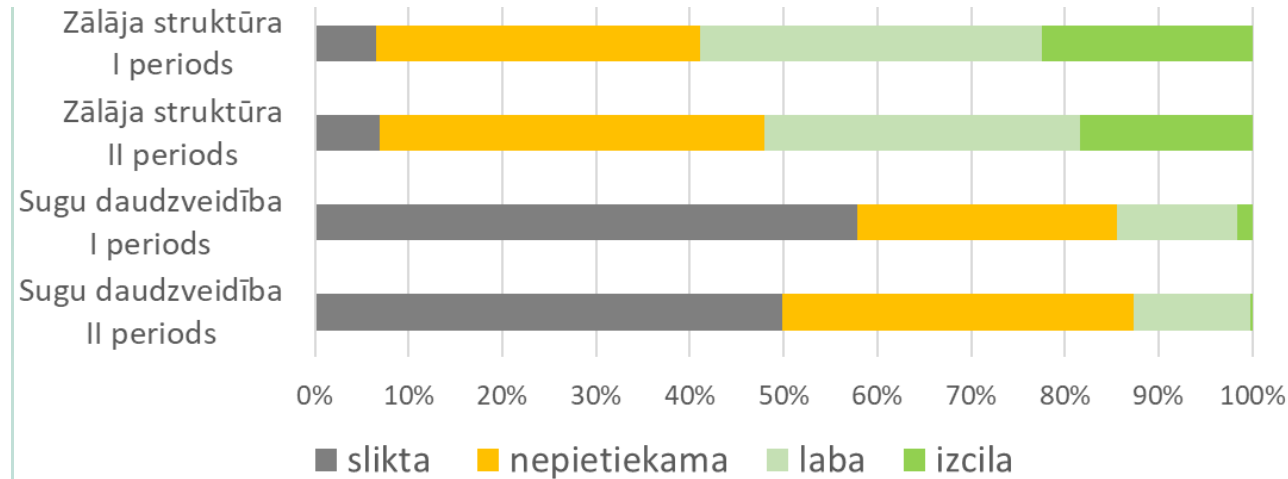

4A Atjaunot, saglabāt un veicināt **bioloģisko daudzveidību**

Biodaudzveidībai apsaimniekoto platību īpatsvars LIZ 2022. gadā

Aizsargājamo zālāju botāniskā kvalitāte: nemainīga ar nelielu uzlabošanos

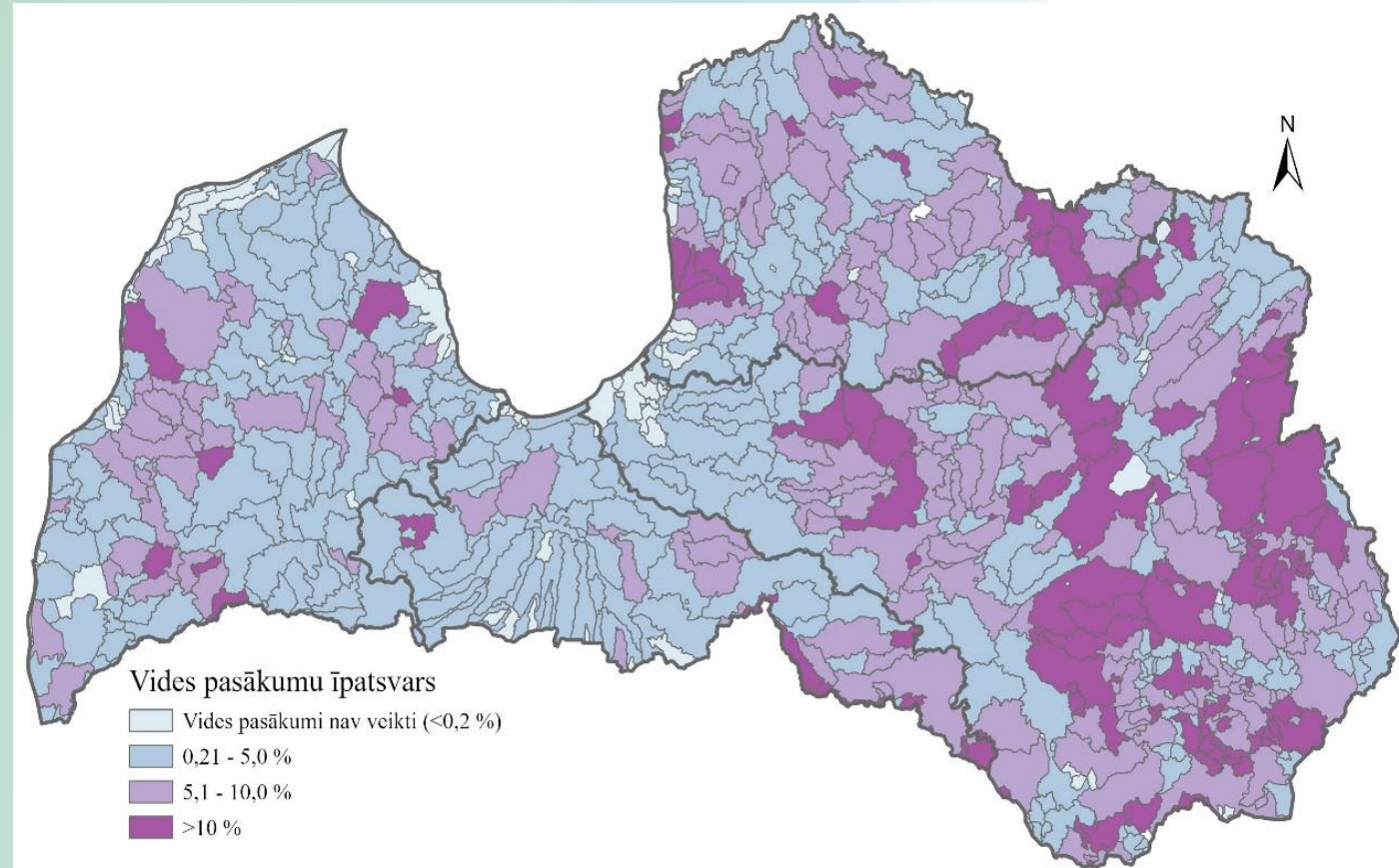
- ✓ Ilggadīgo zālāju platības Natura2000 samazinājās par 15%
- ✓ ADSI teritorijās apsaimniekotās LIZ platības nedaudz palielinājās

4B Uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu, tostarp mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanu

Vajadzība:

pielietot **vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes, kas mazina minerālmēsļu izmantošanu**, lai nodrošinātu ilgtspējīgu zemes apsaimniekošanu un novērstu ūdens piesārņojuma risku

- ✓ *LAP 2014-2022 periodā ekoloģiskās kvalitātes klase ir pazeminājusies 79 ūdensobjektos, tikmēr lielākajai daļai lauksaimniecības būtiski ietekmēto ŪO kvalitātes klase saglabājusies nemainīga.*
- ✓ *Aramzemju pieaugums lielākoties raksturīgs ūdensobjektos ar vidēju un sliktu ekoloģisko kvalitāti*
- ✓ *Programmas periodā iestrādāto minerālmēsļu kopējais daudzums ir pieaudzis par 9%*
- ✓ *Vides atbalsta pasākumi nav sasnieguši mērķteritorijas*

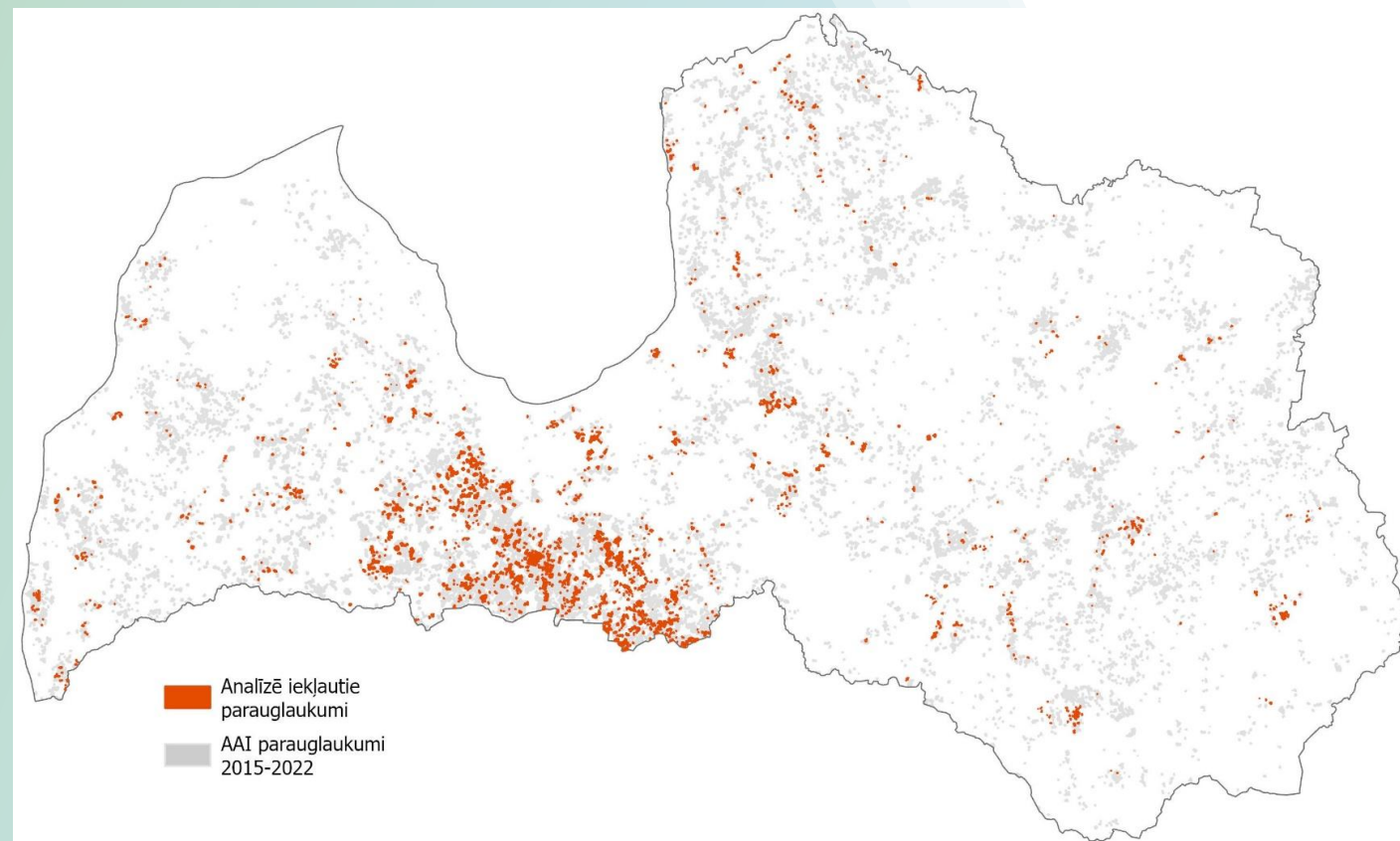

4C Uzlabot augsnes apsaimniekošanu un novērst augsnes eroziju

vajadzība:

novērst augsnes eroziju un **uzlabot augsnes apsaimniekošanu**

- ✓ *Kopumā augsnes kvalitātes rādītāji ir nedaudz uzlabojušies, tomēr lielā daļā augsnes kvalitāte joprojām ir zemā līmenī*
- ✓ *Pozitīva neplānota ietekme no M04 pasākuma, kur tostarp atbalstīta iekārtu iegāde augsnes minimālai apstrādei, kas var mazināt augsnes eroziju, kā arī precīzo tehnoloģiju iegādes, kas attiecīgi izmaina augsnei pievadīto minerālmēslu un augu aizsardzības līdzekļu apjomu.*
- ✓ *Gan atbalstītajās, gan neatbalstītajās platībās OV un AIP rādītāji kopumā ir uzlabojušies, Atbalsta platībās nav konstatēta būtiskāk uzlabojusies augsnes kvalitāte*
- ✓ *Tikai 1,8 % no RLZP platībām atradās teritorijās ar paaugstinātu erozijas risku*

4. Prioritāte (bioloģiskā daudzveidība un vide) secinājumi un ieteikumi

- *Lai gan mērķtiecīgs LAP 2014-2022 ieguldījums vides mērķa virzienos Programmas periodā palielinājās, tas vērtējams kā vidēji - maznozīmīgs.*
- *atbalsts ir devis ieguldījumu aizsargājamo zālāju stāvokļa uzturēšanā (lai tas nepasliktinātos), taču nav devis būtiskus uzlabojumus.*
- *uz ūdens kvalitātes uzlabošanas vērsto pasākumu ieviešanā nav veidota mērķorientēta pieeja.*
- *Veiktā datu analīze apliecina, ka Programmas periodā ieguldījums ūdens un augsnes kvalitātes saglabāšanā un uzlabošanā vērtējams kā vidējs.*
- *Apmācību programmu un konsultāciju īstenošana ir veicinājusi vides mērķu izpildi.*

- *Veidot mērķtiecīgākas intervences bioloģiskās daudzveidības kontekstā Natura 2000 teritorijās*
- *Veidot mērķtiecīgākas intervences videi prioritārās ūdens piesārņojuma riska un augsnes uzlabošanas teritorijās*
 - *..t.sk., saglabājot esošo intervenču pamatu.*
- *Nepieciešams nodrošināt obligāto apmācību ieviešanu saistību sākumposmā, kā arī paplašināt piedāvāto kursu tēmas un konsultācijas vides jomā*
- *Nepieciešams uzlabot augsnes pamata kvalitāti ievērojamā daļā platību*

5. Prioritāte

Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret **klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni** lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē

— **5B** Palielināt *enerģijas izmantošanas efektivitāti* lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē

— **5C** Sekmēt *atjaunojamo energoresursu*, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu nepārtikas izejvielu piegādi un izmantošanu bioekonomikas vajadzībām

— **5D** Samazināt **siltumnīcefekta gāzu** un **amonjaka** emisijas lauksaimniecībā

— **5E** Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā

Vajadzības:

- Pārtikas ražošanas uzņēmumu konkurētspējas stiprināšana, palielinot lauksaimniecības produkcijas pievienoto vērtību un tirgus iespējas (5B)
- *Veicināt SEG emisiju samazināšanu lauksaimniecībā un atjaunojamo energoresursu izmantošanu* (5C;5D)
- CO2 piesaistes palielināšana meža zemēs (5E)
- Neizmantotās lauksaimniecības zemes produktīvas izmantošanas nodrošināšana(5E)
- Nepietiekami attīstīta meža ugunsgrēku novērošanas sistēma(5E)
- Meliorācijas sistēmu pārbūve lauksaimniecības un meža zemēs(5E)

5. Prioritāte: 5B&5C atjaunojamā enerģija un energoresursi

Kopējais Latvijas
lauksaimniecības un
mežsaimniecības enerģijas
patēriņš veido 191 610 toe

0,89% enerģijas
patēriņa
samazinājums

Enerģijas patēriņa
samazinājums
1714 toe

Kopējās CO₂ emisijas Latvijā 2023.gadā
no enerģētikas

0,13 % SEG emisiju
samazinājums

pārtikas produktu,
dzērienu un tabakas
ražošanas
89,92 kt CO₂ ekv

Lauksaimniecībā
377,142
kt CO₂ ekv.

5. Prioritāte (klimata pārmaiņas 5B&5C) secinājumi un ieteikumi

- Programmas ietekmē novērojams neliels pieaugums galvenokārt enerģijas izmantošanas efektivitātē lauku saimniecībās un nebūtisks - pārtikas pārstrādē.
- Lauku saimniecībās veiktie ieguldījumi ir ar vidēji 4 reizes augstāku izmaksu efektivitāti nekā pārtikas pārstrādes uzņēmumos
- visi MV 5C projekti bija saistīti ar saules PV paneļu uzstādīšanu (ģenerējošo jaudu aptuveni 6,1 MW)
- sasniegts neliels SEG emisiju samazinājums

- Kā primārais rādītājs, kas nosaka energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumu īstenošanas pamatotību, būtu nosakāms izmaksu efektivitātes rādītājs (EUR/kWh).
- izstrādāt tādu atbalsta mehānismu, kas ļauj sasniegt lauku saimniecību un pārtikas pārstrādes ražotņu konkurētspēju, izmantojot energoefektīvus risinājumus
- vēlams izmantot holistisku pieeju energoefektivitātes pasākumu izdevīguma vērtēšanā
- Nepieciešamas apmācības par energoefektivitāti

5D Samazināt **siltumnīcefekta gāzu** un **amonjaka** emisijas lauksaimniecībā

GALVENIE ATBALSTA PASĀKUMI

M04 «Ieguldījumi materiālajos aktīvos»:

M04.1. «**Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās**»

M04.2. «**Atbalsts ieguldījumiem pārstrādei**»

Atbalstīti **1,9 %**
saimniecību

vajadzība: Veicināt SEG emisiju samazināšanu lauksaimniecībā un atjaunojamo energoresursu izmantošanu

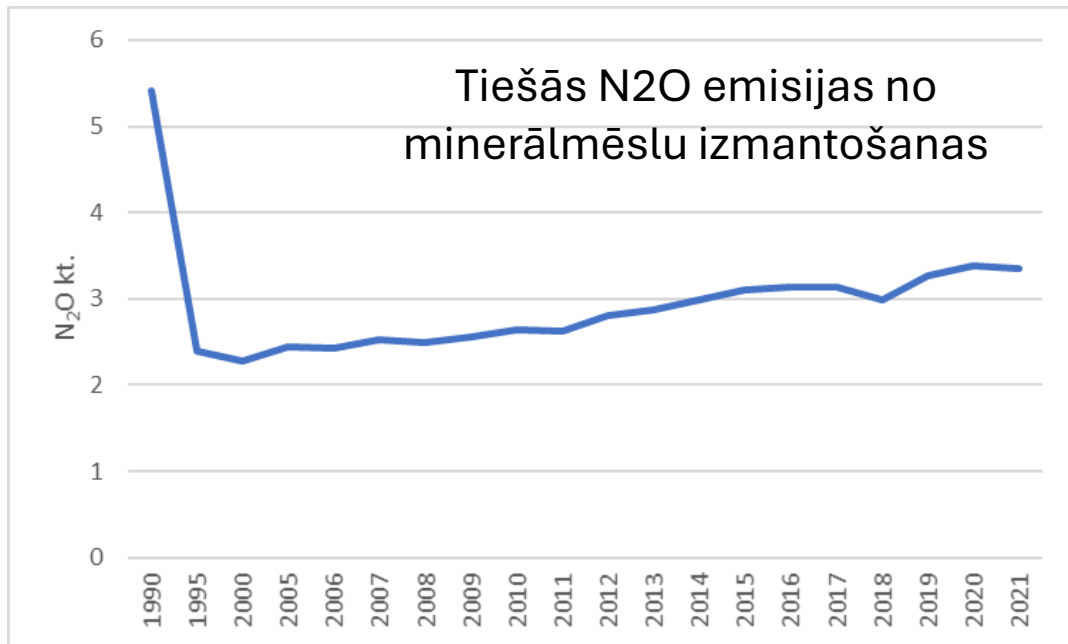

- ✓ *LAP 2014-2022 periodā finansējums MV 5D palielināts vairākkārtīgi*
- ✓ *Īstenotās aktivitātes attiecināmas uz trešdaļu no lauksaimniecības sektora emisiju avotiem*

novērtēšanas ietvaros veiktā analīze balstās uz emisiju izmaiņu vērtējumu 30% no kopējām lauksaimniecības sektora SEG emisijām

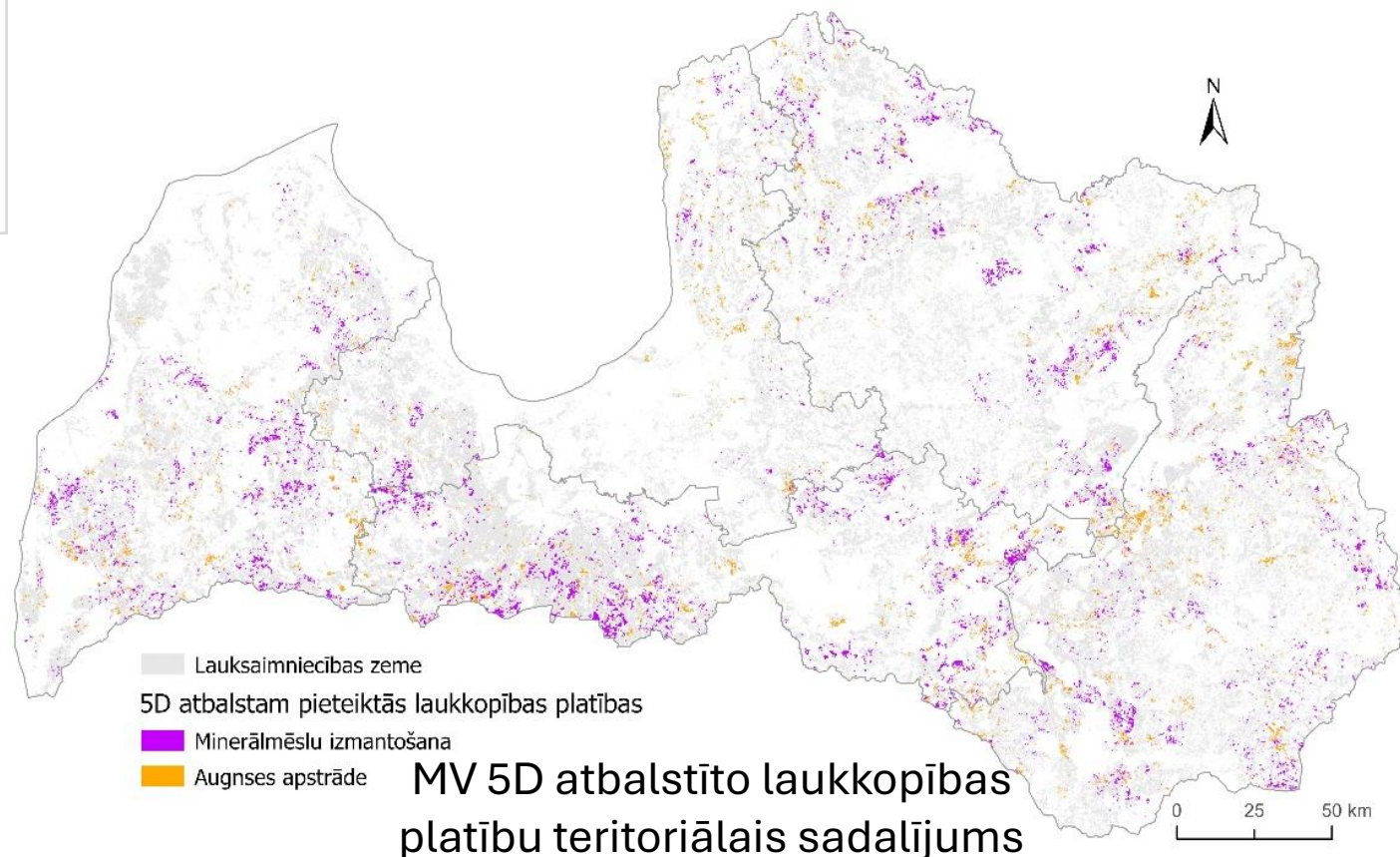
5D Samazināt siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas lauksaimniecībā

Ieguldījumam MV 5D primāri vērstajiem pasākumiem ir zema efektivitāte, jo neskatoties uz ievērojamām investīcijām SEG emisijas lauksaimniecības sektorā ir palielinājušās un to neto samazinājums ir maznozīmīgs.

Sekundārais ieguldījums (128 299 ha) MV 5D ir līdzvērtīgs tiešajam ieguldījumam

Programmas ieguldījumam MV 5D ir pozitīva ietekme uz ūdens resursu apsaimniekošanu, nelielā apmērā samazinot slāpekļa noteču apjomu.

5E Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā

Mežsaimniecība un CO₂ Piesaiste

Meža pasākumu ieguldījums klimata pārmaiņu mazināšanā un ilgtermiņa mērķu sasniegšanā.

210,2 kt

LĪDZ 2025. GADAM

Sasniegtā CO₂ ekvivalenta piesaiste, kas sastāda ~31% no meža zemes emisijām.

94%

ESOŠĀS MEŽAUDZES

Lielāko daļu no piesaistes apjoma nodrošina esošo mežaudžu stiprināšana un kopšana.

2 101,1 kt

PROGNOZE 2050.G.

Ilgtermiņa piesaistes potenciāls (~45%), kas sniegs būtisku ieguldījumu klimatneitralitātē.

Stratēģiskā Nozīme

Mežsaimniecības sektors spēlē kritisku lomu Latvijas klimata saistību izpildē. M08 pasākumi veicina gan tūlītēju CO₂ piesaisti, gan nodrošina ilgtspējīgu resursu pārvaldību nākotnei.

5. Prioritāte (SEG emisiju mazināšana)

- *kopējās lauksaimniecības sektora SEG emisijas Latvijā palielinājās par 7%*
- *N₂O tiešās emisijas no minerālmēslu izmantošanas periodā pieaugušas par 12,4%*
- *LAP 2014 - 2022 izvēlēti finanšu ietilpīgi investīciju pasākumi ar salīdzinoši zemu efektivitāti emisiju samazināšanai lauksaimniecības sektorā*
- *Programmas pasākumi sekmē CO₂ piesaistes palielināšanu ZIZIMM sektorā*
- *Pasākumi devuši 31% no ZIZIMM meža zemes SEG emisiju samazinājumu 2023. gadā*
- *stiprināta mežaudžu noturība un produktivitāte, nodrošināta papildus oglekļa piesaiste*

- *atbalstīt aktivitātes ar iespējami augstāku efektivitāti SEG samazināšanā un ar augstāku izmaksu efektivitāti*
- *pilnveidot intervences, kas saistītas ar Latvijai nozīmīgiem emisiju veidiem, kā metāns no zarnu fermentācijas, tiešās emisijas no minerālmēslu izmantošanas, emisijas no organisko augšņu apsaimniekošanas*
- *paredzēt meža ieaudzēšanu organiskajā/kūdras un kūdrainajā augsnē.*
- *turpināt ieguldījumus mežaudžu noturības un produktivitātes veicināšanā*

Līdzsvarota Teritoriālā Attīstība

Mērķtiecīgi ieguldījumi lauku infrastruktūrā un uzņēmējdarbībā ir radījuši ievērojamu sociālekonomisko atdevi, pārsniedzot sākotnēji plānotos rezultātus.

⚡ Augsta Efektivitāte

Ar 34% mazāku finansējumu (MV6A) sasniegts 1.87x vairāk jaunu darbavietu nekā plānots.

6. Prioritāte

Veicināt **sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību** lauku apvidos

6A Veicināt dažādošanu, **mazu uzņēmumu izveidi** un attīstīšanu, kā arī **darbvietu radīšanu**

6B Sekmēt **vietējo attīstību lauku apvidos**

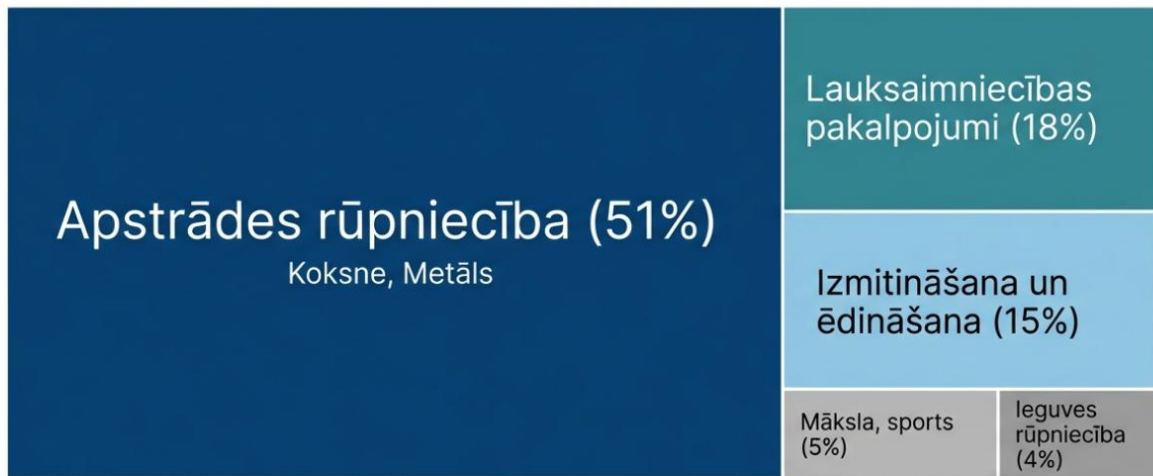
Vajadzības:

- lauku teritoriju apdzīvotības saglabāšana, dzīves līmeņa paaugstināšana, nodrošinot nodarbinātību un pakalpojumu pieejamību
- lauku iedzīvotāju sociālās aktivitātes veicināšana, t.sk. izglītības, kultūras, sporta un atpūtas jomās
- Uzlabot pievadceļu kvalitāti un infrastruktūras pieejamību lauku teritorijā
- Veicināt lauku iedzīvotāju sociālo aktivitāti, t.sk. izglītības, kultūras, sporta un atpūtas jomās
- Paaudžu maiņas nodrošināšana lauksaimniecībā
- Pārtikas raž. uzņ. konkurētspējas stiprināšana, palielinot lauksaimniecības produkcijas pievienoto vērtību un tirgus iespējas

6A Veicināt dažādošanu, mazu uzņēmumu izveidi un attīstīšanu, kā arī darbvietu radīšanu

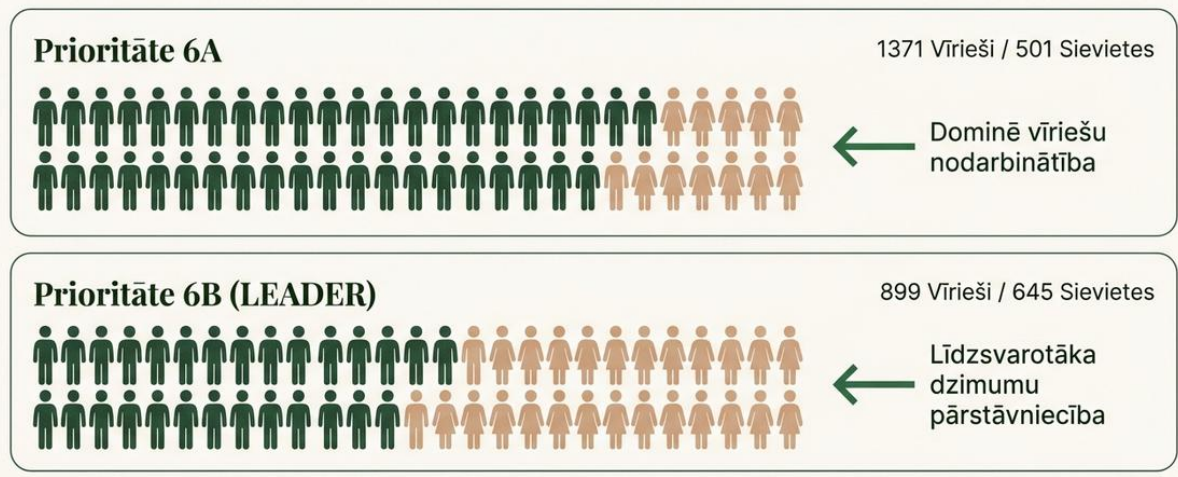
Lauku uzņēmējdarbība dažādojas

No tūrisma līdz metālapstrādei: Atbalstīto nozaru struktūra (NACE).

68% no publiskā finansējuma ieguldīti ražošanas iekārtās un tehnoloģijās.

Nodarbinātības struktūra un demogrāfija

Kopā GDV (gada darba vienība) aprēķinā iegūtais pieaugums: 2775 darbvietas (AREI aprēķins)

1 EUR publiskā finansējuma piesaistījis
1,63 EUR papildus investīciju

1 jaunradītās darbavietas vidējās izmaksas
13 371 EUR

Lauku teritoriju attīstība

Ieguldījumi infrastruktūrā

1559 km

Uzlaboto ceļu garums

5,6%

No pašvaldību grants ceļiem ir uzlaboti

Infrastruktūras uzlabojumi nodrošina pamatu tālākai uzņēmējdarbības un pakalpojumu attīstībai.

Sabiedrības un ekonomikas līdzsvars

Atbalsta saņēmēju struktūra

Pašvaldības: 37%

Nevalstiskais sektors: 28%

Uzņēmēji: 2%*

*No reģistrēto juridisko personu skaita

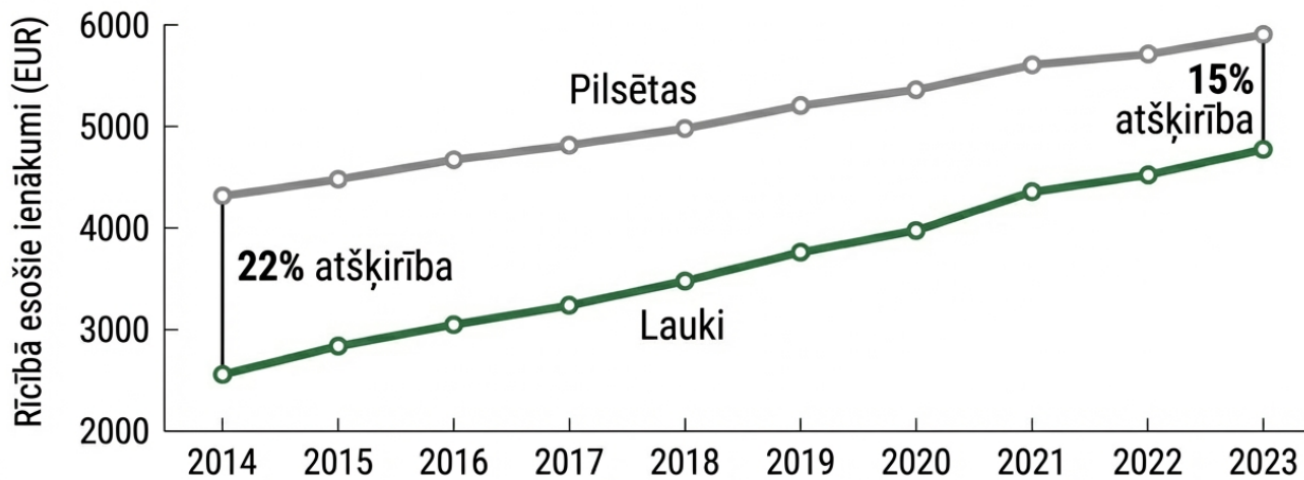
Atbalsts sniedz ieguldījumu :

- lauku teritoriju apdzīvotības saglabāšana,
- dzīves līmeņa paaugstināšana,
- lauku iedzīvotāju sociālās aktivitātes veicināšana, t.sk. izglītības, kultūras, sporta un atpūtas jomās

Ekonomiskā izaugsme laukos

Plaisa starp laukiem un pilsētu mazinās

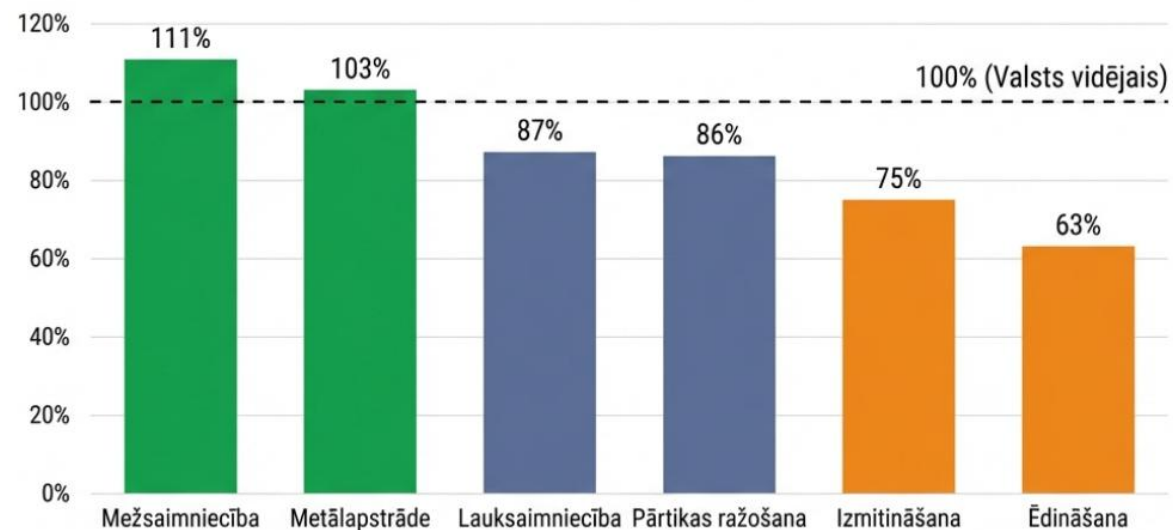
Ienākumu konverģence (2014-2023).

Nabadzības risks laukos samazinājies no 40.9% uz 29.4%.

Atalgojuma konkurētspēja

Lauku nozaru algas pret Valsts vidējo rādītāju (100%).

Tradicionālās lauku nozares (Mežsaimniecība, Metāls) pārsniedz valsts vidējo atalgojumu. Tūrisms joprojām atpaliek.

IKP pieaugums laukos
Straujākā izaugsme (2013-2022)

Atalgojuma kāpums
Lauksaimniecībā (2015-2023)

Ienākumu atšķirība
Lauki vs. pilsētas (2023)

Programma būtiski veicinājusi lauku ekonomikas un kopienu attīstību, radot un saglabājot nodarbinātību.

Ieteikumi nākotnei

Saglabāt atbalstu nelauksaimniecisko darbību dažādošanai

Novirzīt līdzekļus uzņēmējdarbības attīstībai laukos caur LEADER

Izmantot LEADER pieeju arī citos fondos lauku attīstībai

Valsts lauku tīkla (VLT) mērķi un darbības ietvars

VLT Mērķi		Aktivitāšu skaits mērķa sasniegšanai
 a) Ieinteresēto pušu līdzdalības palielināšana lauku attīstības īstenošanā.	15	
 b) Lauku attīstības programmas īstenošanas kvalitātes uzlabošana .	16	
 c) Sabiedrības informēšana par lauku attīstības politiku un finansējuma iespējām.	11	
 d) Inovāciju veicināšana lauksaimniecībā, pārtikas ražošanā un mežsaimniecībā.	14	
 e) Lauku uzņēmējdarbības uzsākšana un ekonomiskās aktivitātes veicināšana .	13	

VLT sasniegtie rezultāti

Kvantitatīvie rādītāji un sasniedzamība

Informētā sabiedrība: Izmantojot VLT saziņas rīkus, par lauku attīstības politiku informētas **1,59 miljoni personu**.

Pasākumu apjoms: Īstenotas 3993 tematiskās informācijas apmaiņas un 148 dalības Eiropas Lauku tīkla aktivitātēs.

Kapacitātes celšana: Noorganizēti 711 pasākumi, aptverot 13,3 tūkstošus klausītāju.

Galvenie panākumi

Jauniešu uzņēmējdarbība: Pasākuma "Laukiem būt!" ietvaros veicināta vismaz **118 jaunu uzņēmumu reģistrēšana** lauku apvidos.

Digitālie rīki: Izveidota elektroniska lauku saimniecību pārvaldības sistēma un platforma novadagarsa.lv, kas apvieno vietējos ražotājus.

Kvalitātes novērtējums: Izglītojošo semināru praktisko devumu **98% dalībnieku** novērtējuši kā "izcilu" vai "labu".

Izaicinājumi un nākotnes virzieni:

- Nepieciešams **stiprināt sadarbību ar Vietējām rīcības grupām (VRG)** un uzlabot komunikāciju.
- Jāveicina aktīvāka atgriezeniskā saite no lauksaimniekiem politikas pilnveidei.

KOPSAVILKUMS

Galvenie Secinājumi

LEADER 2014-2022 galvenie iegūtie rezultāti un identificēto problēmu līdzsvars

Sasniegumi

Ražīguma Kāpums

Atbalstītajās saimniecībās izlaide uz darba vienību pieauga par **+126%**, ievērojami apsteidzot saimniecības bez atbalsta.

Zināšanu Pārnesē & Inovācijas

Veiksmīga EIP grupu darbība (59 grupas) un plašas apmācības veicinājušas modernizāciju un zināšanu apmaiņu sektorā.

Infrastruktūra un Darbavietas

Pārsniegti mērķi: izbūvēti **1 559 km** ceļu un radītas **1 543** jaunas darbavietas lauku teritorijās.

Efektivitāte

Publiskais finansējums uzņēmējdarbībai (MV6A) izmantots efektīvi, radot vairāk darbavietu ar mazāku finansējumu nekā plānots.

⚠️ Izaicinājumi

Vides Mērķi

Lauksaimniecības **SEG emisijas** pieaugušas par 7%, bet N2O emisijas no minerālmēsliem par 12,4%, norādot uz intensifikācijas ietekmi.

Energoefektivitāte (R16)

Investīciju mērķis energoefektivitātē un emisiju mazināšanā sasniegts tikai par **44%**.

Riska Vadība

Ļoti zema lauksaimnieku iesaiste riska vadības instrumentos – tikai **5,6%** saimniecību.

Demogrāfija

Neskatoties uz ekonomisko izaugsmi, lauku iedzīvotāju skaits turpina samazināties straujāk nekā pilsētās.

LAP 2014-2022 devums ES 2020 mērķos

Pozitīvais devums	Jāpiestrādā
<p>Nodarbinātība 75%: LV sasniegts – 75,1% laukos, 77,4% valstī.</p>	<p>Pētniecība un attīstība 3% no IKP: LV - 0,82% no IKP. LAP devums tajos veido 7% ; privātais ieguldījums ~17%.</p>
<p>Konkurētspēja: auguši ienākumi, produktivitāte un izmaksu efektivitāte.</p>	<p>samazināt par 20% SEG emisijas un par 20% palielināt atjaun.energoavotu izmantošanu : mežos piesaiste pieaug, bet lauksaimniecībā SEG emisijas palielinās. atjaunojamās enerģijas ražošanas veicināšanu un energoefektivitātes pasākumiem sniegts neliels ieguldījums līdz 1%</p>
<p>Teritoriālā attīstība: pieaug nodarbinātība, ienākumi un IKP.</p>	<p>par 25% samazināt iedz. skaitu zem nabadzības sliekšņa: samazinājuma valstī (10%) un laukos (11%) .</p>
<p>Sekmēt inovācijas: stiprināta sadarbība, zināšanu pārnese un partnerības laukos.</p>	<p>Bioloģiskā daudzveidības saglabāšana: rezultāti ierobežoti; Natura 2000 zālāji samazinās.</p>

https://www.arei.lv/sites/arei/files/files/lapas/LAP2014-2020_expost_zinojums_2026_AREI.pdf

